

Zrodí se z globální krize globální veřejná politika?

► prof. PhDr. Martin Potůček, CSc. MSc. » Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze¹

* Globální krize výrazně zasáhla a dále zasahuje do života lidí na celé planetě. Někteří autoři se dokonce domnívají, že povede k paradigmatické změně ve výkladu problémů soudobých společností a následně i vládnutí. V tomto příspěvku se snažím odpovědět na otázku, zda, a pokud ano, do jaké míry přispěla veřejná politika jako vědní disciplína k osvětlení povahy této krize a k hledání východisek z ní. Uzavírám jej návrhem žádoucích směrů budoucího vývoje této disciplíny tak, aby byla schopna lépe odpovídat na globální výzvy, kterým lidstvo čelí.

Není náhodou, že proporce odborných statí v sociálních vědách, jejichž název končí otázníkem, roste. Proměny soudobých společností jako by nabíraly takovou dynamiku, na niž výkladové rámce a analytické kapacity těchto věd nestačí reagovat, přinejmenším ne dostatečně rychle a adekvátně. I tento článek nevybočuje z řady, nenabízí definitivní odpovědi. Vymezuje poznávací problém a diskutuje způsoby, jakými na něj veřejná politika jako vědní disciplína dosud reagovala, a jaké jsou předpoklady toho, aby jej v budoucnu zvládala lépe.

Je to globální krize, která se vynořila v roce 2007 a stále trvá, která nutí společenské vědy, mezi nimi i veřejnou politiku, položit si následující nepříjemnou otázku. Jak to, že i když devastuje životní podmínky stamilionů lidí na celém světě – ztrátou majetku, práce, střechy nad hlavou –

a způsobuje, že propukají politické krize a bankrotují celé státy, nebyla předjímana, a tudíž nebylo a ani nemohlo být učiněno nic, co by jí účinně předcházelo? S touto otázkou souvisejí i další. Jsme schopni krizi porozumět, když už nastala? Umíme předjímat její další vývoj a vyústění? Jsme schopni rozhodovatelům nabídnout účinné návrhy, jak se s ní vypořádat? A mají vůbec rozhodovatelé zdroje, nástroje a také zájem s ní bojovat?

V podobné situaci se společenské vědy ocitly naposledy před dvaceti lety, na konci 80. let dvacátého století. Tehdy se nečekaně zhroutil sovětské impérium a s ním i celý komunistický blok. Pro západní sovětology to přitom bylo snad ještě překvapivější než pro společenské vědce operující uvnitř tohoto seskupení. K podobným situacím samozřejmě docházelo v historii už dříve, tehdy ale neměly společenské vědy zdaleka takové poznávací ambice jako dnes.

Ovšem mění se i svět. Stává se složitějším, do jeho vývoje vstupují noví, dříve neznámí aktéři, vznikají nové instituce a konfigurace vztahů. „Pokroky v naší schopnosti modelovat (a předpovídat) svět mohou být více než vyrušeny růstem jeho komplexnosti – a z toho vyplývají rostoucí proporce nepředpověditelného.“ (Taleb 2007:136) „Před patnácti lety by si stěžil kdo pomyslel, že novodobé národy budou muset čelit zdrcující recesi kvůli měnovým spekulantům a že se přední vyspělé státy budou trvale potýkat s neschopností vytvo-

¹ Článek byl zpracován v rámci řešení výzkumného záměru Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze MSM0021620841 „Rozvoj české společnosti v EU: rizika a výzvy“, dílčího projektu CESES FSV UK „Vize a strategie rozvoje české společnosti v EU“. Kontakt na autora: potucek@fsv.cuni.cz.

